

NAJTEŽJA POLITIČNA KRIZA V POVOJNI DOBI ITALIJE

Zakaj je morala Fanfanijeva vlada odstopiti

Razprtije v strankah republike - Fanfanijeve napake - Rušenje demokracije

V ponedeljek je Amintore Fanfani sporočil predsedniku republike Gronchiju odstop svoje vlade, ki je bil takoj sprejet.

Da se Fanfaniju dajejo tla pod nogami, smo že večkrat napisali in je bilo vidno tudi ljudem, kateri se ne pečajo bogzna kako s politikom. Prvi vznemirljivi znak je že bil, da so demokristjani na Siciliji sestavili proti Fanfanijevi volji deželno vlado skupno s komunisti, socialisti, fašisti in drugimi skupinami, ne ozirajoč se na to, da bodo zavoljo kršenja discipline lahko izključeni iz stranke.

Drugo zlovesčje znamenje je bilo, da je Fanfani ostal zatem večkrat pri tajnem glasovanju v parlamentu — v manjšini. Najbolj značilno je pri tem bilo, da tedaj vladni zakonski predlogi niso propadli v odkritem boju z opozicijo, marveč po krivdi samih vladnih pristašev. Kdo so bili ti demokristjanski poslanci, še danes ni mogoče ugotoviti, ker je bilo glasovanje, kot reče, tajno.

Zato so jih imenovali »strelce iz zasede«. Njihovo ravnanje sicer ni bilo posebno značajno, zakaj resnični možje ne ljubijo zahrbtnosti, ampak si upajo svoje prepričanje javno braniti. »Strelci iz zasede« so pa pomenili za Fanfanija vendar stalno politično nevarnost. Nikdar ni bil gotov, da ta ali oni njegov predlog spet ne propade.

SAMO EN GLAS VEČINE

Na kako šibkih nogah je stala Fanfanijeva vlada, se je posebno očitno pokazalo pretekli teden, ko je poslanska zbornica imela odobriti poročilo o tako imenovani zadevi Giuffrè. Parlament bi bil moral izjaviti, da vlade ne zadene nobena krivda, ako je »čudežni bankir« Giuffrè s svojimi finančnimi umetnijami in nakanami oškodoval številne rojake za stotine in stotine milijonov.

Zgodilo pa se je, da je iznova 13 »strelcev iz zasede« glasovalo proti, tako da je vlada prodrla samo z enim glasom večine. Zadostovalo bi bilo, da tisti dan zabolijo kakega demokristjanskega poslanca treh ter mora ostati doma, pa bi bila vlada spet v manjšini. Da je v takih razmerah zelo težko in sila neprijetno voditi državo, mora vsakdo uvideti.

SPOR MED SARAGATOVCI

Povrhu je skoro istočasno sklenil odstopiti minister za javna dela demokristjanski desničar Togni, ki je, mimogrede povedano, zavoljo svojega protimanjšinskega nacionalizma močno nepriljubljen zlasti na

Južnem Tirolskem. Vendar se je Fanfaniju posrečilo pregovoriti Tognija, da je odstop preklical, in zdelo se je, da je zadeva za vlado mirno rešena, ko je Fanfanija zadel nov, usoden udarec.

Izstop iz vlade je zdaj kar naenkrat naznanil socialno-demokratski minister za delo Vigorelli. Povod je bilo navzkrižje med njim in vlado ter samim Saragatom zavoljo zaposlitve poljskih delavcev.

Da bi se zmanjšala brezposelnost na podeželju, je Vigorelli hotel uzakoniti predpis, po katerem naj bi bil vsak posestnik primoran obdelovati svojo zemljo. Kdor pusti zemljišča neobdelana, se kaznuje. Vigorelli je hotel pritisniti na zemljiške bogataše, da najamejo potrebne poljske delavce, ter s tem nameraval ublažiti brezposelnost. Toda s svojim načrtom ni mogel v ministrskem svetu prodreti in zavoljo tega je odstopil.

Vsi napor, da bi ga obdržali v vladi, so ostali brezuspešni. V pismu, ki ga je poslal Saragatu, je vztrajal na svojem sklepu ter navedel za odstop še druge vzroke, iz katerih je razvidno, da je spor med Vigorellijem in Saragatom mnogo globlje in čisto načelne prirode ter se zategadelj skoro ne more poravnati.

Vlado je zrušil Nenni

Da se je taki ponižujoči zahtevi Saragata odločno uprl, je samo po sebi razumljivo. Pričakovati je bilo, da se bodo čutili obenem užaljeni vsi ostali voditelji socialnih demokratov, med katerimi je mnogo uglednih in sposobnih javnih delavcev. Toda v veliko presenečenje domače in tuje javnosti se to ni zgodilo. Minister Vigorelli je v pismu na Saragata le navdušeno vzdiknil, da je končno napočila ura združenja s socialisti.

Tako zelo ga je bila zveselila Nennijeva zmaga v Neaplju, s katero se je ta osvobodil odvisnosti od komunistov, se odrekel »diktaturi proletariata« ter se izjavil brezpogojno za demokracijo kot edino možno in trajno obliko političnega življenja v sodobni državi. Za vse drugo je bil Vigorelli gluhi in slepi. Zategadelj sedaj samo pritiska, da bi prišlo čimprej do združitve s socialisti.

Saragata je Vigorellijevo zadržanje tako ozlovoljilo, da je pred dnevi predlagal, naj se izključi iz stranke. Toda Vigorelli ni popolnoma osamljen. Njegovega mišljenja so še drugi levičarji med socialnimi demokrati. V danih razmerah pa bi bilo zadostovalo,

Spur je izbruhnil kot posledica zadnjega občnega zbora Nennijevih socialistov v Neaplju.

BREZPOGOJNA PREDAJA

V Neaplju so, kot znano, razmotrivali tudi vprašanje, kako naj bi se Saragatovi socialni demokrati in Nennijevi socialisti združili v veliko enotno delavsko stranko, ki bi se borila z demokratičnimi sredstvi in načini za uresničenje socializma v Italiji.

Vsakdo je pričakoval, da bo Nenni predlagal, naj se v ta namen pričnejo med vodstvom obeh strank pogajanja, v katerih se ugotove podrobni pogoji za združenje in določi tudi skupen politični program nove organizacije. To je bilo tembolj potrebno, ker bi bil cilj bodoče enotne stranke se dokopati s časom do vladne oblasti in je zategadelj italijansko ljudstvo imelo pravico zvedeti, kako mislita Nenni in Saragat voditi notranjo in zunanjo politiko države.

Namesto tega pa je Nenni zahteval, naj se socialni demokrati brez pogajanj in brez pogojev kratko malo vpišejo v njegovo stranko, pa bo združitev izvršena. Od saragatovcev je z drugimi besedami zahteval, da lastno stranko razpuste, jo torej uničijo ter se na milost in nemilost predajo.

da Vigorelli potegne za seboj le neznatno število Nenniju naklonjenih poslancev, in Fanfanijeva vlada bi bila zgubila večino ter morala odstopiti.

Iz tega sledi, da je smrtni udarec zadal vladi pravzaprav Nenni.

GRE ZA USODO DEMOKRACIJE

Globlje vzroke Fanfanijevega padca pa je kljub temu treba iskati v sami Kršč. demokraciji ali natančneje povedano v njeni notranji razklanosti.

De Gasperi je mladi naslednik ima sicer veliko zaslugo, da je dal stranki italijanskih katoličanov strumno in čvrsto organizacijo, podobno v marsičem komunistični, toda pri tem je zagrešil, kot mu očita, nekatere usodne napake. Kjer je le mogel, je spravil na vse ključne postojanke le mlade, sebi slepo vdane ljudi, ki so brezobzirno potiskali v ozadje stare, zaslužne voditelje, katerim se ima stranka zahvaliti za svoj obstoj in napredek.

Posledica je bila, da so prišli v spor s Fanfanijem tako ugledni in vplivni ljudje, kot so stari don Sturzo, bivša ministrska predsednika Scelba in Pella in povrhu še

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

OBCNI ZBOR BOLJSEVIKOV

V torek je Hruščev otvoril v Kremliju 21. občni zbor boljševikov, ki je pritegnil nase pažnjo vse mednarodne javnosti, ker je Sovjetska Rusija za Ameriko druga velesila na zemlji in središče svetovnega komunizma.

Edina točka dnevnega reda je bil 7-letni gospodarski načrt, katerega namerava Rusija uresničiti v dobi od 1959 do 1965. V tem času naj bi se sovjetska industrija povečala za 50%. V nadaljnjih načrtih sovjetskih voditeljev pa je, da Rusija v približno 20 letih doseže in v maršičem prekosi Ameriko. Teda se bodo močno povečale plače delavcev in nameščencev, ljudstvo bo imelo primerna stanovanja, obilno prehrano, dovolj oblačil in obutve, tako da bo zavladata v deželi splošna blaginja.

Hruščev je poročal o tem v govoru, ki je trajal polnih sedem ur. Mimogrede je omenil, da je Rusija začela množično izdelovati prekooceanske jedrske izstrelke, s čimer je hotel dati svetu na znanje, da je vojaška premoč prešla z Zapada na Rusijo in njene zavzeznike.

Napadi na Jugoslavijo

Zdi se pa, da je po mnenju boljševiških voditeljev postala vojna nemogoča, ker bi se v njej lahko človeški rod uničil. Boj med komunisti in nasprotniki naj se zato odslej vodi predvsem na gospodarskem in ideološkem področju. Hruščev je na občnem zboru pozval zapadni svet na vsesplošno tekmovanje.

Prepričan je, da bo v tej tekmi zmagala Sovjetska Rusija in postala prva država na svetu. Njej pripada že danes vodilna vloga v krogu komunističnih strank in dežel. Ker mnogi komunisti, zlasti jugoslovanski, nočejo biti podrejeni Kremliju, temveč hočejo ostati neodvisni in z Rusi v vsakem pogledu enakopravni, je Hruščev iznova napadel Jugoslavijo.

Isto je naredil v imenu Mao Ce Tunga kitajski načelnik vlade Ču En Laj, medtem ko Togliatti tega ni storil. Govoril je o razmerah v Italiji in Jugoslaviji ni omenil.

Stališče ki ga danes zagovarja Hruščev, je, da Sovjetska zveza in Jugoslavija lahko sodelujeta kot državi, med obema strankama pa je sodelovanje postalo nemogoče.

NASER SE OBOROŽUJE

Čeprav se predsednik Združene arabske republike zadnji čas ostro bori zoper komuniste v notranjosti države ter se v zunanji politiki približuje zapadnjakom, ga Moskva še zmerom zalaga z orožjem. Pred dnevi so dospele 4 nove podmornice iz Sovjetske zveze. Naserjevo brodovje šteje sedaj vsega 9 podmornic ter je tako postalo najmočnejše na Srednjem vzhodu. Predvojna Jugoslavija je imela vsega 6 podmornic.

TITO NA POTI V ETIOPIJO

Maršal Tito se je po večdnevem obisku na otoku Cejlonu usmeril s spremstvom proti Abesiniji k cesarju Haile Selasiju. S cejlonsko vlado so se Jugoslovani domenili, da bo treba med obema državama poglobiti sodelovanje zlasti na gospodarskem in kulturnem področju. Tudi v zunanji politiki so si voditelji v bistvu edini, kajti eni in drugi so mišljenja, da najbolje služijo

miru med narodi, ako se njihovi deželi ne priključita niti vzhodnemu niti zapadnemu vojaškemu taboru.

Cejlonski načelnik vlade Bandaranaike bo na Titovo vabilo v kratkem obiskal Jugoslavijo.

KOLONIZACIJA SE NADALJUJE

Za istrske begunce, ki danes bivajo v raznih taboriščih, je vlada sklenila sezidati v raznih pokrajinah republike vrsto stanovanj, za katera bodo skupno potrošili 5 milijard lir.

Skoraj polovico hiš bodo zgradili na Tržaškem, in sicer na slovenskem narodnem ozemlju. Tu bodo sezidali skupno 800 stanovanj, katerim je treba prišteti še 368, ki so na tem, da jih izroče posameznim begunskim družinam. Večina novih hiš bo zgrajena v tako imenovanem naselju Sv. Sergeja pri Domju, več novih stanovanj pa bo sezidanih tudi na Proseku, v Sv. Križu, Sesljanu in Miljah.

Begunci bodo sicer dobili streho, kar je prav, toda ni treba posebej poudarjati, da so jih laški nacionalisti uporabili kot sredstvo za potujčevanje naše zemlje.

SODNA OBRAVNAVA V FLORENCI

Obraznava proti bivšim članom Beneške čete se nadaljuje. Vsi obtoženci odločno odbijajo krivde, katere jim je naprtil državni pravdnik. Pozornost je zlasti zbudila gospa Elza Zdravljč, por. Carlini, z izjavo, da je za partizanskih bojov imela komaj 16 let, bila torej še na pol otrok, nesposoben izvršiti zločine, katerih jo dolže.

Skrajni čas je že, da rimska vlada ukine obravnavo vsaj s pomilostitvenim odlokom, zakaj drugače bodo sodniki in porotniki postali sami pravi agitatorji jugoslovanskega iredentizma v Beneški Sloveniji ter s tem občutno škodili Italiji.

JAVNO POHUŠANJE

V nedeljo je bil občni zbor Ital. Kat. Akcije v Trstu, na katerem je imel bivši župan Gianni Bartoli predavanje o razmerju med kapitalom in delom v luči krščanstva. Naglašal je, kako je Cerkev tudi v najtežjih razmerah branila delavca in njegovo človeško dostojanstvo pred nasiljem kapitalizma.

Bartolijev nastop je vzbudil pozornost tudi med slovenskimi katoličani, ker se vsi še dobro spominjajo, kako je ravnal z našo manjšino za svojega županovanja v Trstu. V mestnem svetu je slovenskim članom nasilno onemogočal, da spregovore v svojem jeziku, vse uradovanje je moralo biti v nasprotju z londonsko pogodbo izključno italijansko, ravno tako je izločil rabo slovenščine iz vseh objav in oglasov ter sploh kazal ob sleherni priliki le prezir za naš materin jezik. Govorico istrskih Hrvatov je nekoč javno primerjal z jezikom afriških črncev Mau-Mau.

Njegovo ravnanje je bilo seve v očitnem navzkrižju z vsemi načeli in predpisi Cerkev o ljubezni in bratstvu med narodi ter o enakovrednosti njihovih jezikov. Taka politika je le netila sovraštvo med Italijani in Slovenci ter škodovala obenem ugledu Cerkev, ker je Bartoli spadal med vodilne katoličane naših krajev.

Kdo naj se po vsem tem čudi, da so se slovenski verniki zgražali, ko so zagledali v ponedeljkovem Piccolo Sera sliko tega predstavnika nekrščanskega nacionalizma na častnem mestu med udeleženci občnega zbora Kat. Akcije. Da je sedel ob desni strani tržaškega škofa, je izzvalo v slovenski javnosti pravo pohujšanje.

LETA 2000

Sovjetski znanstveniki so izdali knjigo, v kateri prikazujejo, kakšno bo življenje človeštva l. 2000, to je v približno 40 letih.

Predvsem napovedujejo redno prometno zvezo med zemljo in luno, ki bo postala naš šesti kontinent. Človeku bosta zadostovali dve uri spanja, ker bo utrujenost pregnal kar s posebnimi praški. Zdravniki bodo operirali, ne da bi bolnik čutil kako bolečino ali pretil kapljo krvi. Kemiki bodo ustvarjali nove organske sestavine, katerih danes sploh ne poznamo.

Spričo brzega napredka, kateremu smo danes vsi priče, se nam zdi, da se bodo te in druge napovedi učenjakov izvečine uresničile.

VOZNINE NA ŽELEZNICAH

Uprava italijanskih železnic že dalj časa razmišlja, da bi dvignila cene voznih listkov za potnike. Za prvi razred naj bi znašal povšek približno 4 odstotke, za drugi pa občutno več. Tretji je bil, kot znano, odpravljen. Poviški so baje potrebni zato, ker poslujejo železnice z veliko zgubo.

AVSTRALSKA MRZLICA

Tako imenujemo bolezen, ki je začela letos razsajati. Ni tako razširjena, kot je bila predianskim azijska, ki je povzročila samo v Italiji 50 milijard stroškov za zdravlila in izgubo 40 milijonov delovnih dni. Vendar pa je avstralska samo v Rimu vrgla v postelje že nad 100 tisoč oseb. Še bolj pa se je razširila v Nemčiji in Franciji.

PODZEMSKI TIHOTAPCI

Blizu Chiassa na švicarski meji so finančni stražniki prišli na sled čudni poti, po kateri je prihajalo prepovedano blago v Italijo. Sled je peljala po potoku, ki se na švicarskih tleh zgublja pod zemljo in pride tostran meje na dan. Tihotapci so kar v vodo spuščali v nepremočljivo platno zašito blago, v Italiji so ga pa zmenjenji tovariši lepo polovili. Doslej tako varna pot je sedaj zaprta.

DRAGA JAJCA

Po nočnem popivanju je neki študent v Parizu stavil s tovariši, da si bo ocvrl dve jajci pod Slavolokom zmage na plamenu, ki gori v spomin padlim. Komaj so jajca v ponvi zacvrčala, je planil na ponočnjaka policaj in ga je odpeljal na stražnico. Fanta je sodnik obsodil na tri mesece zapora in na 60.000 lir kazni, češ da je žalil spomin na padle junake.

PREBIVALSTVO ČESKOSLOVAŠKE

V zadnjih 9 letih se je prebivalstvo češkoslovaške republike pomnožilo za 1 milijon 172 tisoč duš. Država, od katere so po zadnji vojni odcepili tako imenovano Podkarpatsko Rusijo ter jo priklopili Sovjetski zvezi, oziroma Ukrajini, je v začetku tega leta štela 13 milijonov in pol prebivalcev.

Zakaj je morala Fanfanijeva vlada odstopiti

(Nadaljevanje s 1. strani)

mogoča Kat. Akcija in vsi ostali desničarji, upirajoči se socialnim preosnovam, ki jih je hotel Fanfani izvesti skupno s socialnimi demokrati v državi. Proti tolikemu odporu, kateremu so se pridružili še nekateri škofje in kardinali, bi se Fanfani ne bil mogel dolgo držati, četudi bi bil ostal Vigorelli v vladi.

Zato je Fanfani raje prej odstopil. Umaknil se je po komaj 7 mesecih, odkar je z veliko samozavestjo in s pogumom vzel državno krmilo v svoje roke. Da je tako hitro padel, je po splošnem prepričanju zelo škodilo ugledu demokracije v Italiji. Prebivalstvo ne vidi namreč rado, da se

vlade neprestano menjavajo in z nevoljo gleda na prepir in kreg med različnimi strukturnimi vladajočimi in drugih strankah.

V očeh ljudi z ulice je tako prerekanje politikov in poslancev veliko pohujšanje, ob katerem prihajajo parlament in druge demokratske ustanove v državi čedalje bolj ob ugled in ljudsko zaupanje. V takem ozračju sta bila prišla na oblast Mussolini in Hitler, ki sta namesto demokracije uvedla v Italiji in Nemčiji diktaturo ter oropala pri tem prebivalstvo vseh svoboščin.

To je vzrok, zakaj vsi resnični demokrati doma in v svetu gledajo z veliko zaskrbljenostjo na razvoj političnih dogodkov v Italiji.

VESOLJNI CERKVENI ZBOR

Papež Janez XXIII. je v nedeljo presegel mednarodno javnost z naznanilom, da namerava v kratkem sklicati vesoljni cerkveni zbor ali ekumenski koncil, na katerem naj bi se med drugim iskala pot k zopetni združitvi od Rima ločenih kristjanov v enotno Cerkev.

V poštevi prihajajo v prvi vrsti pravoslavni, katerih vera se v bistvu razlikuje od katoliške le v tem, da ne priznavajo rimskega papeža kot vrhovnega poglavarja Cerkve. Ostale verske resnice in zakramenti so pa katoličanom in pravoslavnim skupni. V tem se ločijo od protestantov, kateri so se tudi v zelo temeljnih naukih oddaljili od katoličanov. To je vzrok, zakaj gleda sv. stolica v protestantih krivo vero, v pravoslavni pa le razkolnike, s katerimi se je v zgodovini že ponovno skušala poravnati in spet zediniti, medtem ko je zedinjenje s protestanti postalo skoro nemogoče. Katoliška Cerkev vidi v pravoslavni duhovnikih in škofih prave duhovnike in škofo, lastnost, ki je ne priznava protestantskim.

Vabilo Slovanom

Zopetno edinstvo s pravoslavnimi, o katerem naj bi razpravljali od Janeza XXIII. napovedani vesoljni cerkveni zbor, je zato mnogo lažje izvedljivo. Na zbor bi bili vabljeni tudi pravoslavni škofje in drugi cerkveni njihovi veljaki, da lahko povedo svoje mnenje o zedinjenju kristjanov, po katerem, kot pravi papež, »hrepene tolike duše iz vseh delov sveta«.

Dogodek je izredne važnosti zlasti za Slované, ker predstavljajo prav oni pretežno večino pravoslavnih. Sem spadajo Rusi, Bolgari in skoraj 200 milijonov Rusov, Ukrajincev in Belorusov v Sovjetski zvezi. Papežovo vabilo je potemtakem v glavnem naslovljeno na Slované. Njihova združitev s katoliško Cerkvijo bi ne bila samo verske, temveč tudi ogromne kulturne in obenem svetovnopolične važnosti.

Vesoljni cerkveni zbor, ki se lahko sestane kjerkoli, bodo po vsej verjetnosti sklicali proti koncu leta v Rimu.

SKOFIJSKA SINODA

Tržaški škof je sklenil sklicati škofijsko sinodo, ki je pri nas ni bilo že okoli 40 let. To je zbor vse duhovščine, na katerem se sprejemajo določila za cerkveno področje. Sklepe sinode bo škof baje razglasil že v septembru. Veljali pa ne bodo za tiste dele škofije, ki so onkraj državne meje.

IZNAJDLJIVA POLICIJA

V 8-milijonskem vlemestu New Yorku se seve pogosto zgodi, da kličejo na pomoč ognjegasce. Ker je pa lani okrog 10 tisoč oseb klicalo gasilce, samo da bi se »pošalilo«, je mestna policija naredila na poseben način konec burkam. Priprave za alarm ali preplah je dala namazati z mastno barvo, ki je neizbrisna. Kdor pritisne na ročaj je zaznamovan.

SVARILO SV. KRISTOFA

Velike tovarne avtomobilov so začele izdelovati majhne priprave, ki se pritrdijo na števce vozila. Ko začne avto drveti in se približuje brzini 100 km, se oglasi iz zvočnika glas zavetnika prometa: »Pozor, pozor, tu govori sv. Krištof. Odslej te ne varujem več!«

† Dr. Ivan Tul

V nedeljo je v goriški bolnici po daljši bolezni umrl dr. Ivan Tul, bivši dolgoletni profesor v goriškem bogoslovju ter eden najuglednejših slovenskih primorskih duhovnikov.

Pokojnik se je rodil pred 82 leti v Mačkovi pri Trstu, a je večino svojega življenja prebil v Gorici, kjer je bil profesor, dušni pastir in duhovni svetovalec, h kateremu so se zatekali zlasti revni in preprosti verniki. Bil je razgledan in učen duhovnik, hkrati pa silno preprost in po srcu izredno dober mož. Dokler mu je zdravje dopuščalo, je sodeloval pri tukajšnjih verskih listih in revijah s članki in razpravami nabožne vsebine.

K večnemu počitku so ga položili v sredo popoldne. Njegove zadnje poti se je udeležilo veliko goriških slovenskih vernikov ter duhovnikov. Ob odprtem grobu se je od pokojnika z zbranimi besedami v slovenščini in latinščini poslovil starosta slovenskih tržaških duhovnikov msgr. Jakob Ukmar.

Naj bo plemenitemu duhovniku in narodno zavednemu Slovincu lahka domača zemlja; Stvarnik pa naj mu bogato poplača vse, kar je dobrega storil na tej zemlji.

Sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje. Izraze sožalja izreka sorodnikom tudi Novi list, katerega zvesti naročnik je od vsega začetka bil plemeniti pokojnik.

NUJNO POTREBNA SPREMEMBA

Občinski sveti v goriški pokrajini te dni živahno razpravljajo o predlogu ministrstva za pravosodje, naj se ukineta preturi v Gradiški in Krmini ter se določijo nove meje goriški preturi, odnosno tamkajšnjemu okrožnemu sodišču. Preureditev posredno zadeva tudi devinsko-nabrežinsko občino, ki je bila leta 1955 po nepotrebnem in na škodo vseh njenih prebivalcev kar čez noč priključena preturi v Tržiču, oziroma okrožnemu sodišču v Gorici.

Nabrežinski občinski svet je že leta 1955 sprejel resolucijo, v kateri je zahteval, naj se občina spet priključi tržaški preturi in tamkajšnjemu tribunalu, toda doslej je vse ostalo pri starem. Mislimo, da je sedaj zelo ugodna prilika, ko ministrstvo lahko ugodi upravičeni želji nabrežinske občine ter vzpostavi prejšnje stanje, s katerim so bili vsi zadovoljni. Zahtevo Nabrežine je svoj čas podprl, kot znano, tudi dr. Palamara, saj je spoznal, da ta občina, ki upravno spada k tržaški pokrajini, s katero je tudi gospodarsko tesno povezana, nikakor ne more biti podrejena tržaški preturi, še manj pa goriškemu tribunalu.

Po svetu

NEMČIJA — Ulrich Dreiger iz Bonna, ki mu je šele 4 mesece, je dobil poziv, naj se takoj zgloši pri naborni komisiji. Oče je dojenčka postavil v voziček in ga odpeljal na vojaški urad, kjer so ugotovili, da gre za pomoto, in ga črtali iz seznama nabornikov.

JUŽNA AFRIKA — Ko se je pri mestu Natal neko 15-letno dekle kopalo v morju, jo je iznenada zgrabil za roko morski pes. Klic na pomoč je slišal mladenič, se vrgel v vodo in z golimi rokami napadel morskega psa. Ta je po strašnem boju naposled popustil, dekle pa je bilo rešeno, le da so ji morali roko odrezati.

GRČIJA — Šestdeset km od Soluna so pri širjenju ceste odkrili vrsto grobov z nad 200 okostji. Sodiijo, da gre za bizantinske vojake, padle v začetku 11. stoletja v boju z makedonskim kraljem Samuelom.

ŠKOTSKA — Policija v Glasgowu išče človeka, ki je ukradel 2,5 cm dolgo škatlico z radioaktivnim kobaltom. Radio in časniki pozivajo tatu, naj vrne ukradeno škatlo, ker je kobalt zaradi izžarevanja silno nevaren za življenje.

RUSIJA — V Moskvi bodo kmalu začeli voziti avtobusi, v kateri bo mesta za 200 oseb. Imeli bodo štiri vhode in tri izhode.

DANSKA — Ko je kralj Friderik nedavno tega obiskal neki polk, se je okrog njegaj smukal maček, ki je ljubljeneec vojakov. Hoteli so, da bi se maček odstranil, a nihče si ga ni upal poklicati, ker je imel isto ime kot kralj, namreč — Friderik.

FRANCIJA — V vlake, ki povezujejo Pariz z Lillom, bodo v kratkem namestili telefone. Potniki bodo tako lahko iz dirajočega vlaka govorili s katerikoli krajem v državi.

ITALIJA — V mestu Canossi so kopali temelje za železniško postajo in pri tem našli na amfiteater iz rimske dobe, kjer je bilo prostora za 10 tisoč gledalcev.

Tržaškega

TRŽAŠKI POKRAJINSKI SVET

V ponedeljek je bila redna seja tržaškega pokrajinskega sveta, ki je v glavnem razpravljala o raznih tekočih upravnih vprašanjih. Tako je svet z 11 glasovi proti 8 zavrnil prizive nabrežinske, zgoniške in miljske občine, ki so svoj čas predlagale, naj se določene občinske ceste popokrajinijo. Občine so nameravale s tem zmanjšati vsakotletne primanjkljaje, toda tako pokrajina kot prefektura sta izjavili, da se ceste ne morejo popokrajiniti, češ da gre za poti zgolj krajevnega pomena.

Od drugih govornikov naj omenimo slovenskega svetovalca Maria Grbca, ki je vprašal odbor, ali se je zanimal, da bi oblastva poravnala škodo, ki jo lonjerskim in padriškim kmetovalcem povzročajo vojaške enote. Odbornik Corberi je odgovoril, da so se oblastva s kmeti že sporazumela za izplačilo odškodnine, oziroma ureditev poškodovanih zemljišč.

NABREŽINA

V sredo prejšnjega tedna je bila redna seja občinskega sveta, ki je razpravljala o regulacijskem načrtu za obalni predel občine. V prisotnosti prof. Menga, ki je načrt sestavil, ter vodje tehničnega urada je svet preučil pripombe, ki so jih k načrtu stavili tako zasebniki kot razne ustanove. Po temeljiti razpravi so svetovalci sklenili, naj se načrt odpošlje ministrstvu za javna dela, da ga odobri.

Naša občina je s tem zaključila delo, ki se je pričelo pred več ko 6 leti. Preden bo regulacijski načrt postal pravno veljaven, bosta sicer pretekli še najmanj dve leti, toda gradbena komisija je že sedaj dolžna spoštovati splošna navodila in predpise predloženega načrta.

DEVIN

Pred dnevi je bila na dražbi pri Tehničnem uradu v Trstu oddana gradnja dveh hiš z 8 stanovanji, ki ju bo sezidala ustanova INA-Casa. Poslopji bosta zgrajeni ob cesti proti devinski železniški postaji. Upamo, da bodo v novih hišah dobile dostojno streho zlasti tiste devinske družine, ki danes stanujejo v nezdravih prostorih.

Prejšnji četrtek smo ob številni udeležbi vaščanov in okoličanov spremili k zadnjemu počitku 60-letno Ivanko Legiša. Pokojnica je dolgo let bolela za hudo boleznijo, potem ko je vse življenje posvetila delu v hiši in na polju.

Naj ji bo lahka domača zemlja. Užaloščen družini izrekamo globoko sožalje.

RICMANJE

V listih smo brali, da je generalni komisar Palamara pred kratkim sprejel dolinskega župana Dušana Lovriho, s katerim se je med drugim razgovarjal o našem otroškem vrtcu. Ta za nas zelo važna zadeva se tudi po tem razgovoru ni premaknila z mrtve točke, na kateri je svoj čas nenadno obtičala. Vse kaže torej, da oblastva samo zato nočejo, oziroma ne morejo vrtca otvoriti, ker gre za slovensko vzgojno ustanovo.

Medtem ko ugotavljamo, da oblastva nimajo bogve kakšnih pomislov, če je treba v kakšni pretežno ali celo povsem slo-

venski vasi otvoriti laško šolo, vrtec itd., najdejo, če gre za slovensko šolo ali vrtec, najrazličnejše zapreke. Pri vsem tem ima tudi najbolj preprost človek nehote vtis, da se pri reševanju vprašanj, ki zadevajo našo manjšino, ne upoštevata toliko njihova važnost in utemeljenost, temveč da se te stvari preučujejo in rešujejo pretežno ali celo samo s političnega vidika. To pomeni, da bi italijanska oblastva otvorila kako slovensko šolo, ne zato ker je dejansko potrebna, temveč le tedaj, če bi jim to dejanje politično koristilo.

To spoznanje bi moralo prodreti tudi v glave tistih slovenskih voditeljev, ki v svoji naivnosti čestokrat iščejo pomoči prav pri naših najhujših narodnih nasprotnikih. Vsi bi morali enkrat za vselej spoznati, da se bo naša manjšina lahko ohranila in se kulturno razvijala le, če bo skupno in čvrsto branila svoje osnovne pravice in koristi.

Tudi zadeva z ricmanjskim otroškim vrtcem torej zgovorno dokazuje, da je prišel čas, ko je treba tukajšnjo slovensko politiko korenito spremeniti, če hočemo, da se bo slovenski živelj na Tržaškem ohranil.

KAJ JE Z ZAVAROVANJEM KMETOV?

Medtem ko so bile po vsej Italiji že pred 5 leti ustanovljene kmečke bolniške blagajne, kmetovalci na Tržaškem že več ko 4 leta zaman čakajo, da bi bili zavarovani za primer bolezni in nezgode. Generalni komisar Palamara je v več ko štiriletni dobi svojega vladanja raztegnil na tukajšnje področje nešteto italijanskih zakonov, izdal vrsto odlokov, toda zakon o kmečkih bolniških blagajnah, ki so za vse kmetovalce danes naravnost življenjske važnosti, pri nas žal ni doslej še dobil veljave.

Gospod Palamara je večkrat izjavil, da omenjenega zakona ne more enostavno raztegniti na Tržaško, češ da bi zaradi majhnega števila zavarovancev bilo preveč upravnih stroškov. Razlog, ki ga navaja, je morda utemeljen, toda s tem nikakor ni rečeno, da morajo vsi kmetovalci na Tržaškem ostati za vselej brez bolniških blagajn, ker bi to bila očitna in vnebovpijoča diskriminacija. Gospod generalni komisar je svoj čas tudi povedal, da oblastva preučujejo možnost, da bi naše kmetovalce vključila v kako večjo upravno enoto — raztegnila na primer območje kake goriške kmečke bolniške blagajne na Tržaško — toda tudi iz te moke ni še kruha.

Na Tržaškem imamo več kmetijskih strokovnih organizacij in ena teh — Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje — tesno sodeluje z oblastvi. Kako naj si razlagamo, da organizacija, ki je pred nedolгим uprizorila pravcati lov na slovenske kmete in ki ji načeluje g. Rustia-Traina, o tem prevažnem vprašanju molči kot grob? Kaj je z obljubami, s katerimi se je širokoustila pred državnoborskimi volitvami?

Na ta vprašanja naj odgovore zlasti predstavniki zveze, ki so slovenske narodnosti in ki z najrazličnejšimi obljubami vabijo naše kmete, naj se vključijo v njihovo zvezo. Oblastva pa ponovno pozivamo, naj javno razglase, kaj je z zavarovanjem kmetov.

Virgilu Ščeku v spomin

Da so priključitvene proslave tako zastrupile razmerje med obema narodoma v Julijski krajini, je bila kriva politična nedozorelost odgovornih in odločujočih mož med Italijani, v prvi vrsti pa njihova nesposobnost, da se vžive v miselnost in čustvovanje tujega ljudstva.

Dajmo si le predstavljati, da bi po drugi svetovni vojni, ko sta Istra in vsa Dalmacija prišli pod Jugoslavijo, hodile skupine oboženih ljudi od kraja do kraja, kjer so naseljeni Italijani, ter jih pozivali, naj z razobešanjem zastav in veselicami proslavljajo aneksijo k Jugoslaviji. Kaj bi rekli k taki zah-

24. Dr. E. BESEDNJAK

tevi Italijani na Reki, v Pulju, Zadru, Poreču in Rovinju? Bili bi prav gotovo ogorčeni. Posebno še, če bi pri tem morali poslušati grožnje, da bodo sicer sami krivi »za posledice«.

In to so ravno tedaj delali s Slovenci in Hrvati naših krajev ob privoljenju državnih oblastev, namesto da bi pustili naše ljudstvo lepo pri miru, da se polagoma prilagodi razmeram ter vživi postopoma v novo državo. Slovence in Hrvate bi bili morali pridobiti za Italijo s pravičnim in širokosrčnim ravnanjem, ne pa z grožnjami in nasilstvi.

NEIZOGIBNE POSLEDICE

In tako se je zgodilo, da so naši ljudje vsepovsod ne le odbili sodelovanje pri priključitvenih svečanostih, temveč dajali duška svoji nezadovoljnosti tudi na druge načine. Vedeti je namreč treba, da je vsa slovenska in hrvatska javnost živela tedaj še pod vtisom požigov naših narodnih domov v Trstu in Istri in drugih krivic, ki smo jih zadnji dve leti morali trpeti.

Popolnoma nepolitično in nepsihološko je zatorej bilo pričakovati od tistih Slovencev in Hrvatov, da čez noč vse to pozabijo ter se predajo veselju in navdušenju nad aneksijo. Namesto da bi se udeležili priključitvenih proslav, so nekateri mladi ljudje ta dan razobesili tu in tam črno zastavo ali slovensko trobojnico.

Tako je neki mladenič postavil črno zastavo na vrh grada v Tolminu, črne zastave so visele v Podmelcu in v Cerknem in po drugih krajih Julijske krajine.

Posledice so bile neizogibne. Tistega fanta v Tolminu so n. pr. pretepli in peljali v ječo, štirje cerkveni pevci, ki se niso hoteli udeležiti v Tolminu slovesne maše, so bili odpuščeni iz službe. Tolminske starše, katerim ni bilo po volji, da njihovi otroci prisostvujejo priključitvenim svečanostim, je klicala policija na odgovornost, nad 350 učencev je pa solski nadzornik kaznoval s šolskim zaporom.

POLJANE PRI OPATIJI

Toda vse to so bile le malenkosti v primerjavi s tem, kar se je primerilo ob aneksiji v Istri. V tej deželi je bil fašizem in laški nacionalizem sploh vselej bolj krut in krvav kot v ostali Julijski krajini. Tu hočem omeniti samo žalostne dogodke v Poljanah pri Opatiji.

Kot drugod so fašisti seve tudi v Liburniji, ob vzhodni obali Istre, pozivali Hrvate, naj razobesijo italijanske zastave ter se v ve-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Naša pozornost je danes usmerjena v prvi vrsti na proces proti našim domačinom v Florenci. Prejšnji petek je sodišče zaslišalo gospo Elzo Clarini, sestro glavnega obtoženca dr. Zdravljica. Obtoženki je bilo ob usodnem dogajanju v Beneški Sloveniji komaj 16 let.

Kljub temu je gospa obtožena, da je sodelovala pri opustošenju občine Hlodič, zlasti pri uničenju občinskih registrov in dokumentov, ter da je leta 1944 skupno z Antonom Bajtom in s še kakimi 60 neznanimi partizani odpeljala od doma nekega Krajniča in brata Predana ter še okrog 20 drugih oseb, jim zvezala roke na hrbtu in jih več dni zadržala v jetništvu.

Ko smo zvedeli za to obtožbo, smo se mnogi prišli za glavo in se zaman trudili, da bi mogli razumeti, kako je sploh mogoče, da so resni sodniki tako obtožbo proti 16-letnemu dekletu. Saj smo jo mnogi v Sempetru in v naši okolici poznali že kot nedoraslo deklico in jo poznamo danes, ko je poročena. Zato vemo, da ni niti danes kot gospa in še manj je bila tedaj, ko ji je bilo 16 let, kaka Amazonka ali celo francoska junakinja Ivanka Arška.

Razumljivo je, da je gospa Elza z vso odločnostjo, a obenem z največjim mirom, zavrnila vse obtožbe: »Saj mi je bilo tedaj le 16 let«, je rekla, in »mati me ni pustila nikamor«. Pri »pustošenju« občine pa tudi

ni bila navzoča, le pogledat je šla, ko se je to dogajalo; v občinske prostore pa ni niti stopila. Kar zadeva Krajniča in ostale, je Krajnič na Elzino zahtevo že preklical obtožbo pred čedadskim sodnikom in je pripravljen to potrditi tudi na sedanji obravnavi v Florenci.

Razprava seveda mučno vznemirja ves naš rod pod Matajurjem, posebno pa še številne revne družine obtožencev, ker jim povzroča brez vsake potrebe mnogo muk in trpljenja. Razprava bi se morala že zato končiti, ker to zahteva 16. člen mirovne pogodbe.

Naš gospodarski položaj

Se huje pa razburjajo našo domačijo gospodarske razmere, ki se iz dneva v dan porazno slabšajo. Saj naše družine žive le s pomočjo dohodkov, ki jih domov pošilja mnogoštevilni izseljenci. Ti dohodki pa so se v zadnjem času zelo znižali, ker se je francoski frank občutno razvrednotil, tako da so naše družine prizadete za veliko vsoto milijonov. Ne smemo namreč pozabiti, da največ naših izseljencev je prav v Franciji. Tega udarca pa premnoge naše družine ne bodo mogle prenesti. Zato bi morala vlada nemudoma skleniti s Francijo nov dogovor, da bi naše družine ne imele tolikšne škode.

Zategadelj nas je toliko bolj razveselila vest, da je v ponedeljek preteklega tedna prišla v Tarčent skupina 40 izvedencev pe-

trolejske družbe AGIP ter v tamkajšnji bližini spet začela iskati petrolej. S tem je močno poraslo upanje, da bo morda v naši domačiji le nastala kaka resna industrija, ki bo mogla zaposliti na domačih tleh večje število naših ljudi.

Ze pred časom so na gori Bernardini opravili več poskusnih vrtanj, ki so imela zadovoljiv uspeh. Zato je bilo sedaj podjetje AGIP pooblaščen, da nadaljuje z vrtanjem v večjem obsegu.

Dopisi iz Goriške

SV. MAŠA V STAROSLOVANSKEM OBREDU

V nedeljo zvečer smo se goriški Slovenci v obilnem številu udeležili zborne svete maše, ki jo je daroval p. Anton Koren, profesor na rimskem zavodu Russicum, po slovanskem obredu v stolnici. Udeležil se je tudi nadškof Ambrosi z vsemi kanoniki. Skupno z laškimi verniki smo napolnili cerkev do zadnjega kotička. Duhovni lepoti staroslovenskih obredov se nismo mogli dovolj načuditi. Dovršeno so prepevali najbeljši slovenski pevci iz Gorice, deset po številu, le dva med njimi sta bila od drugod. Gospod Koren pa je del slovenskih vernikov in tudi italijanskih pripravil za razumevanje staroslovanske sv. maše s svojimi govori na Placuti, v Stelli Matutini in stolnici v petek in soboto. Iz vsega srca smo mu hvaležni, da nam je omogočil doživljanje izrednih verskih in kulturnih vrednot. Goriški Slovenci mu ključemo, na svidenje prihodnje leto!

67

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Vojvodinja Alencon je sprva hotela pomagati, begala je s skupino otrok skozi plamene, a nikjer ni bilo izhoda.

Vso noč so reševalci odnašali v rjuhaht zoglelele kosti. Mož vojvodinje je spoznal svojo ženo, a ne med trupli. V kupu črnih kosti se je bleščal v neki čeljusti zlat zob. Poklicali so zobnega zdravnika, ki je ugotovil, da je čeljust z zobom edini ostanek sestre avstrijske cesarice.

Elizabeto je tako poročilo zrušilo!

O smrti je začela govoriti kot o svoji ljubij prijateljici. Celo v pogovorih s cesarjem je vedno napeljavala besede na konec življenja. Franc Jožef je kar nevoljno potožil nemškemu poslaniku, da ga ženi-ovo duševno stanje spravlja v obup.

Zdravniki so svetovali, naj se odpelje v zdravilišče v Biarritz iskat utehe. Nekaj časa se je upirala, potem se je pa odločila.

»Cesarja nočem preživeti. Tudi moji otroci si želim, da bi ne bili priča moje smrti in bi pri tem trpeli.« S takimi mislimi in besedami se je spomladi leta 1898 poslavljal z Dunaja.

Črna dama

Prišlo je usodno leto za monarhijo in za dinastijo. Leto 1898!

V državi so se poostrili spori med Nemci in slovanskimi narodi. Ministrski predsed-

nik poljski grof Badeni je izdal novo jezikovno uredbo, po kateri naj bi bil na Češkem češki jezik popolnoma enakopraven nemščini. Odlok je zbudil pri Velenemcih velikanski odpor. Na Dunaju je prišlo do hudih pouličnih izgrediv, kjer sta vojaštvo in policija streljala v množico. Cesar, ki je vedno hotel vladati kot star dobrodušen očka v družini, je bil ves ogorčen in potr. V takih okoliščinah je postal Franc Jožef zaprt in mrk, nedostopen tudi lastni družini.

Razpoka med njim in ženo je že tako široko zazijala, da je kar hlad vel iz nje. Elizabeto se je spet odpravila na pot, na beganje po svetu. V črni obleki, s črnim pajčolanom na obrazu so srečavali »črno damo« — tako ime se je prijel nesrečne cesarice — na raznih krajih. Ko je obiskala grob sestre Alencon in položila venec na grob priljubljenega pesnika Heineja, je odpotovala v južno Francijo.

Začela je pisati nov zvezek spominov. »Kaj bo zapisano na teh belih straneh?« se je spraševala v pismu, ki ga je poslala v januarju 1898 hčerki Valeriji. Ni še dokončno zaslutila, da bo stalo zapisano: — smrt.

Telesno in duševno je »črna dama« vedno bolj propadala. Cesarici pridajemo tajni policist Paoli pravi v nekem poročilu, da novije Elizabeta zjutraj samo malo čaja, na-

to pa hodi tudi po deset in več kilometrov v naglem koraku. Grški spremljevalec Barker jo komaj dohaja. Za njo nosi perilo, da se cesarica, ko je vsa prepotena, kar za kakšnim grmom preobleče. Za kosilo vzame le kozarec ledenomrzlega mleka in spiije eno surovo jajce. Zvečer ostane navadno tešča. Paoli pripoveduje tudi o čudnih navadah cesarice. V Parizu se je kar sredi noči zmišlila, da mora obiskati cerkev Notre-Dame, nato je po vsej sili hotela na nabrežje Seine v krmo, kjer kuhajo čebulno juho.

Policijski uradnik, ki je imel nalogo od daleč čuvati nad varnostjo cesarice, se je moral zelo truditi, da je včasih zvedel za cilj potovanja in sprehodov visoke varovanke.

»Pomirite se, gospod Paoli«, mu je nekega dne odgovorila, »saj se mi ne more nič pripetiti. Kdo pa naj kaj hoče revni ženski? Sicer pa smo vsi kot makov cvet, ki ga veter odpihne ali kot morski valček, ki se nakodra, pa spet zgine.«

Paoli ji je prigovarjal, da mu je že nekaj prišlo na uho o nevarnosti, ki ji preti.

»Kaj«, je vzkliknila, »vedno nove nevarnosti? Vedite, da se jaz ničesar ne bojim.«

Znamenja na nebu

Elizabeta je bila res slepa za sleherno nevarnost. Potovala je brez prestanka. Prve mesece usodnega leta jo je gnalo iz Biarritza v San Remo; od tu v Caux; pa spet v kopalnišče Kissingen; dalje v Brückenau, nato v zdravilišče Ischl, kjer se je zadnjikrat setala z možem. Franc Jožef ji je prigovarjal, naj malo pazi na svoje zdravje.

(Dalje)

== Dopisi iz Goriške ==

GORIŠKI POKRAJINSKI SVET

Prejšnjo soboto je zboroval goriški pokrajinski svet, ki je najprej skoraj soglasno odobril načrt Kmetijskega nadzorništva za izboljšanje živinoreje v naši pokrajini. V ta namen so določili 4 milijone 200 tisoč lir.

Za predlog niso glasovali komunistična svetovalca Bergomas in gospa Seli, socialist Cappello in slovenski svetovalec Černe. Ti so namreč predlagali nekatere spremembe, ki jih pa predstavniki drugih skupin niso hoteli upoštevati.

Predsednik dr. Culot je nato prečital resolucijo upravnega odbora, v kateri se v prvi vrsti zahteva, da se ohraniti sodniji v Krminu in v Gradiški, sodnija v Gradežu pa naj ostane samostojen oddelek tržiške preture. Resolucija obenem izraža željo, naj se červinjanska pretura podredi goriški okrožni sodniji. Da bi ta predlog utemeljil, je predsednik Culot tudi prečital resolucijo zbornice goriških odvetnikov.

Dr. Culot je najprej dal na glasovanje, naj se ohrani dosedanji ustroj goriškega okrožnega sodišča (tribunala). Za predlog so glasovali vsi svetovalci.

Med razpravo je slovenski svetovalec dr. Macuzzi izjavil, da se z resolucijo načelno strinja, a je obenem predlagal, naj se vanjo sprejme dodatek, po katerem se občini Sovodnje in Števerjan zopet združita z goriško okrajno sodnijo (preturo).

Demokristjanski prvak Cocianni je v tej zvezi izjavil, da bo treba vprašanje ob ugodni priliki rešiti tako, kot zahtevajo prebivalci obeh slovenskih občin. Enako stališče je zavzel demokristjan Pecorari, ki je celo rekel, da je današnje stanje za prebivalstvo obeh občin naravnost nesmiselno. Dr. Culot pa je naprosil g. Macuzzija, naj predlog umakne, češ da ga bo lahko obnovil, ko bo ugodnejša prilika.

Predsednikovo stališče je zelo čudno, saj je znano, da se je svet že leta 1952 prav na predlog g. Culota izjavil za priključitev Sovodenj in Števerjana goriški preturi. Za ta predlog je tedaj glasoval tudi komunist Bergomas, v soboto se mu je pa tudi on izneveril. Kaj se je pravzaprav od tedaj spremenilo?

Vsi italijanski svetovalci so bili mnenja, da bi bila zahteva, naj se dve slovenski občini spet priključita goriški preturi, danes v protislovju z zahtevo, da se ohraniti sodniji v Krminu in Gradiški. Mi pa ugotavljamo, da vsem tem gospodom manjka pogum, kateri vsakemu javnemu delavcu nalaga, da brani pravico in stvarne potrebe prebivalstva ne pa da se skriva za puhlimi obljubami, ki jih ne misli izpolniti.

Dr. Macuzzi je končno svoj predlog umaknil in glasoval za resolucijo odbora. Drugi slovenski svetovalec g. Černe pa je samo omenil, da bi moral svet odobriti predlog dr. Macuzzija, če že namerava sprejeti tisti del resolucije, ki zahteva, naj se červinjanska pretura podredi goriškemu tribunalu.

IZ ŠTEVERJANA

Ze pred nekaj meseci je bila na našem županstvu prva javna dražba, na kateri bi morali oddati gradnjo dveh ljudskih šol na Valerišču in v Jazbinah. Dražba pa je pro-

padla, ker se je ni udeležilo nobeno podjetje.

Zato je moralo županstvo 15. t. m. dražbo ponoviti. Gradnjo obeh šol je prevzelo podjetje Zoff iz Koprive, ki bo poslopji sezidalo za 8 milijonov 600.000 lir.

Z deli bo podjetje začelo bržkone prihodnji mesec, če nas ne iznenadi mraz; najprej bodo jeli graditi šolo v Jazbinah, kjer so morali doslej poučevati na neki kašči. Če pa bo vreme ugodno, bodo februarja začeli zidati tudi šolo v Valerišču.

Z VRHA

Vsa naša moledovanja in večkratne pritožbe, ki jih pošiljamo Novemu listu in drugim slovenskim časnikom zaradi zamudnega dostavljanja pošte, niso doslej imele pravega uspeha. Le sovođenski pismonoša se prostovoljno potrudil, da dobimo tudi mi pošto, čeprav pogosto z veliko zamudo. Sodimo, da bi se moralo naše županstvo ponovno zavzeti za to važno zadevo in od pristojnih oblastev zahtevati, naj se to vprašanje čimprej pravično reši.

S SOLKANSKEGA POLJA

Pred kratkim smo spremili k večnemu počitku najstarejšo mater v našem naselju Katarino Radinja, roj. Bensa. Pokojnica se je rodila v Štmavru in je umrla po daljši bolezni v 88. letu starosti.

Plemeniti pokojnici, ki je lepo vzgojila svoje otroke, naj sveti večna luč. Vsem sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

LITERARNI VEČER

Na sedežu kluba S. Gregorčič so v soboto čitali svoje slovstvene izdelke mladi pesniki, in sicer Tadej Munih iz Sv. Lucije, Izidor Hvalica iz Kanala, F. Benedetič iz Gorice in dva mlada pisatelja: Cvike Bruno in Pohlen Edvin. Prvi je bral svojo črtico Kapitanova smrt, drugi pa črtico Slovo. Slovstveni večer je naša šolska mladina obiskala še v precejšnjemu številu, odraslih izobražencev pa je bilo res premalo. O prečitanih delih ne moremo žal izreči druge sodbe kot to, da smo bili poglobljeni v veri, da nam ljubi Bog daje vedno nove talente na slovstvenem področju. In tudi iz tega kroga petorice bo prav gotovo eden ali drugi vtisnil svoj osebni pečat slovenski literaturi. Vsem netim fantom smo iz srca hvaležni za užitek, ki so nam ga nudili.

ZBOROVANJE SOCIALISTOV

Pred kratkim so se sestali na občnem zboru goriški socialisti, ki so se izrekli, kot znano, proti Nennijski avtonomistični skupini, torej za vsestransko tesno sodelovanje s komunistično stranko. V vodstvo pa niso vstopili glavni predstavniki slovenskih socialistov v Gorici, pač pa le njihovi podeželjski javni delavci, in sicer Viktor Vižintin in Karel Černic iz Doberdoba ter Karel Šol iz Pevme, kar je vsekako značilno. Glavni vzrok, pravijo, je v tem, da se Nanutova skupina ne strinja z današnjim goriškim tajnikom Zulianijem. Tudi članek v Matajurju, katerega smo pred kratkim dobesedno priobčili v Novem listu, nam spričuje, da je sožitje Slovencev z laškimi socialisti skrajno težko in v narodnem pogledu škodljivo. Tisti zavedni Slovenci, ki so sodelovanje zagovarjali, so doživeli bridko razočaranje.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

likem številu udeležbe aneksijskih proslav. Ker se Hrvati vabilu niso hoteli odzvati ter so na priliko v Lovranu ostali vsi doma, so se fašisti silno raztogotili. Slavnosti Hrvati niso prisostvovali, četudi je bil nanje naslovljen poziv celo v njihovem jeziku. »Drage kmete« iz okolice so vabili, naj pridejo k zahvalni službi božji v Lovran ter jim obljubili v novi državi svobodo in najširše pravice.

Ker je ostalo vabilo med hrvatskimi kmeti brez odziva, so po zaključeni slovesnosti sklenili, da gredo nadnje s kazensko odpravo ter jim z nasiljem vcepijo vdanost do nove države. Njihovemu pohodu so se priključili kot spremljevalci tudi orožniki ali karabinjeri.

Ko so prišli v hrvatsko kmečko okolico, so zagledali na visokem drevesu hrvatsko trobojnico, ki po zakonu tedaj ni še bila prepovedana, a jih je navdala s pravim besom. Ker niso vedeli, kdo je zastavo razobesil, so se spravili na prvo revno hišico, v kateri je prebivala nedolžna ženica ter bajto zažgali. Orožniki so mirno gledali in se niso ganili.

Ko so fašisti opravili svoje delo, so se odločili, da usmerijo svoj pohod na Poljane, vas, ležečo v hribovju.

S Poljanci so hoteli poravnati še posebne račune.

BEG V GOZDOVE

Vaščani se namreč ob priključitveni svečanosti niso le protivili razobesiti italijanskih zastav, temveč so zagrešili še hujše dejanje. Občinski vladni komisar v bližnjem Veprincu je bil odredil, naj se za dan aneksije postavi v Poljanah velika, kot hiša visoka grmada, ki naj s svojimi plameni vidno naznanja vsej Istri, da je dežela končno priključena Italiji. Našli so se pa neznani hrvatski mladeniči ter zanetili grmado nekaj dni pred priključitveno proslavo.

To predrzno dejanje je bilo treba sprotaj kaznovati. Ko se je spreved fašistov, spremljan od orožnikov, približal na tovrstnih Poljanah, so ga prvi zagledali vaški otroci, ki so zagnali krik: »Fašisti! Fašisti!« Prebivalci so začeli drveti iz vasi v bližnje gošče, kdor ni več utegnil, se je pa zaprl v svojo hišo.

Fašisti so za bežečimi kot nori streljali. Nekateri možje, ki so jih črnosrajčniki zalotili ob cestah, so se le na ta način rešili, da so takoj plegli na tla. Krogle so frčale mimo njihovih glav ter jih k sreči niso zadele.

GOSPODINJA F. ŠTANGER

Pač pa je ena krogla treščila v 27-letno kmečko gospodinjino in mater četvero otrok F. Štanger ter ji prestrelila pljuča. Reva, ki je šele dan prej vstala od težkega poroda s postelje, je ob glasu, da črnosrajčniki napadajo vas, hitela iz hiše opozorit v bližnjo gostilno moža na pretečo nevarnost, a je prestreljena obležala na cesti. Iz ust ji je bruhala kri in potrebna je bila hitre zdravniške pomoči.

Med fašističnimi napadalci se je nahajal tudi zdravnik iz Lovrana, ki bi ji moral po svoji poklicni in čisto človeški dolžnosti pri-skočiti na pomoč. Ozrl pa se je nanjo s prezirom in jo pustil ležati v krvi. Zaradi njega bi bila lahko na cesti umrla. Odnegli so jo domov in šele kasno ponoči so našli zdravnika.

(Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Združena Evropa“... in izgovori

Včasih imam priložnost razpravljati s kakim tučnejšim izobražencem o slovenskih zadevah in pri tem se večkrat dogodi, da skuša z zamahom roke zmanjšati njih pomen, češ: »Saj nima pomena, da bi se mučili; ta vprašanja bodo rešena, ko bo prišlo do Združenih evropskih držav.«

O teh državah govori tako, kakor da je njihova ustanovitev stvar bližnje bodočnosti in kakor da bo s tem vsak evropski narod avtomatično rešen dolžnosti, da sam rešuje svoje probleme.

Na eni strani je gotovo razveseljivo, da je ideja Združene Evrope našla tudi med našimi ljudmi toliko pristašev; na drugi strani pa se bojim, da tiči za temi izgovori znana slovenska nestvarnost v političnih zadevah.

ZDRUŽENE DRŽAVE — DALJNI IDEAL

Ideja Združene Evrope se je pojavila s posebno močjo med zadnjo vojno. Pred očmi izmučenih Evropejcev, katerih celino so dobesedno raztrgali pobesneli nacionalizmi, je vstala kot rešilni privid. Porodila se je iz zdravega spoznanja, da je za evropske narode rešitev le v tem, da ostanejo združeni ter negujejo predvsem tisto, kar jim je skupno, in zlasti svojo skupno kulturno dediščino.

Te ideje so se polastili zavezniki in ji skušali dati nekako politično in gospodarsko vsebino. Pri tem pa zlasti ameriški politiki niso spoznali, da mora zrasti Združena Evropa od spodaj navzgor, iz evropskih množic samih, temveč so se obračali s svojimi načrti glede evropskega združevanja samo na vlade. Za popularizacijo evropske ideje med množicami so se malo zmenili. Prav tako jim tudi ni prišlo na misel, da je prvi pogoj za Združeno Evropo ta, da pravično rešijo mnoge evropske narodnostne spore in razmejitvene probleme ter da zagotovo vsem evropskim narodom enake možnosti v okviru bodoče Združene Evrope. V svoji bojzljivosti pred vsakim težkim in resničnim problemom so skušali vse take zadeve kratko malo obiti in končno je prišlo tako daleč, da je postala Združena Evropa nekaka vaba, ki naj bi nagradila nekatere države za njihovo zvestobo do ameriških mednarodnih političnih načrtov, medtem ko naj bi zlasti manjši narodi plačali račun za to s tem, da bi v taki Evropi ostali trajno v istem političnem stanju, v katerem so danes.

Nikoli nismo slišali iz ust glavnih zagovornikov »Združene Evrope« kakega zagotovila, kakšna bo v njej usoda manjšin in takih narodov, ki nimajo lastne države. Nihče ni imel poguma načeti tega vprašanja in vse se zdi, da naj bi po njihovem ostala v »Združeni Evropi« ista hierarhija držav in narodov, kakršni smo priče danes. Taka Evropa pa bi bila samo nekaka nova sveta aliansa, ki naj bi uzakonila sedanjo neenakopravnost in mnoge nepravilne razmejitve predvsem na škodo malih narodov in manjšin.

Jasno je, da velike in močne države pri propagandnem besedičenju o Združeni Evropi nikoli niso

resno mislile na to, da bi se odpovedale svoji nacionalni ideji v prid skupnosti evropskih narodov, temveč le tehtale, kakšno korist bodo imele od take »Združene Evrope«.

KJE JE REŠITEV ZA MALE NARODE?

Tembolj nesmiselno bi bilo, če bi se svoji nacionalni ideji odpovedali mali narodi, zlasti še, ko se je pokazalo, da so »Združeno Evropo« hoteli osloniti samo na vlade brez opore v narodih. Ko so padale vlade in poedini državniki, je bilo treba začeti razpravljati o vsej zadevi na novo. Tako se je n. pr. večkrat zgodilo v Franciji, dokler ni prišel na oblast De Gaulle, ki je gotovo vse prej kot iskren pristaš »Združene Evrope«. Z njim je zmagal v Franciji nacionalizem in takisto zmaguje v celi vrsti drugih evropskih držav, zlasti v Nemčiji, ki naj bi bila jedro Združene Evrope.

Z ozirom na ta razvoj je popolnoma nestvarno, če se Slovenci zanašamo pri reševanju svojih problemov na Združeno evropsko državo. Teh še dolgo ne bo in če bodo kdaj nastale, bodo lahko zrastle in se razvile samo iz iskrenega in navdušenega sodelovanja evropskih množic in narodov, ki se jim ne bo treba bati, da bi nova skupnost ovekovečila njihovo nacionalno podrejenost in krivice, ki so jim bile storjene.

Slovenci bomo torej največ storili za evropsko združevanje, če bomo krepili svojo nacionalno idejo in razvili svojo kulturo, da se ne bomo znašli v podrejenem položaju, in če se bomo trudili, da kot majhen narod dosežemo od drugih, da z nami pravično ravna in nas upoštevajo v svojih načrtih za Združeno Evropo. Vse drugo so le pobožne želje ali zastarele miselne sheme, ki nam lahko postanejo škodljive, če se jih ne rešimo. Dobro niso več niti kot izgovori za narodno mlačnost in politično nedelavnost.

KROZEK SLOVENSKEH IZOBRAŽENCEV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 6. febr., ob 20.30 v prostorih Baletne šole v Trstu, ul. R. Manna 29/II. Na sporedu je predavanje dr. Engelberta Besednjaka

»O NARODNEM ODPADNISTVU«

Predavanje o Pasternaku

Pisatelj Alojz Rebula je v petek zvečer predaval v Društvu slovenskih izobražencev o Borisu Pasternaku in njegovem romanu Dr. Živago. Predavanje je bilo izredno zanimivo in je pritegnilo veliko število poslušalcev. Rebula je prikazal pomen Pasternakovega pogumnega dejanja za njegov narod, ki vrednosti njegovega dela niti še ne more spoznati, a ga bo spoznal v bodočnosti.

V domačo zemljo

Prihodnje leto bomo slavili 150-letnico rojstva slavnega poljskega skladatelja Friderika Chopina. Umetnik je za časa poljske revolucije leta 1830 proti carizmu moral bežati v tujino. Umrl je v Parizu in je tam pokopan. Njegove melodije so ponesle v svet misel na žalostno usodo Poljakov in hrepenenje po domači zemlji. Zadnja umetnikova želja, da bi počival v rodni grudi, se bo izpolnila, ker je poljski parlament sklenil, da se Chopinovi telesni ostanke prepeljejo na Poljsko in pokopljejo na gradu Wawel v grobnici kraljev.

Novi Homer

V angleški jezik so prevedli epski spev Odiseja, ki ga je zložil v 33.333 stihih novogrški pesnik Nikos Kazantzakis. Pesnitev nadaljuje Homerjevo Odisejo, in sicer od tam, kjer stari pesnik zapusti svojega junaka. Kazantzakis, rojen na Kreti, ki je pred kratkim umrl, je ogromno delo napisal v duhu svojega vzornika, kar se mu je zelo posrečilo. Angleški prevod, ki je izšel v New Yorku, je ponesel slavo novega Homerja po vsem svetu. Prva naklada je bila brž pokupljena.

KULTURNE VESTI

• Italijanska revija Epoca je prinesla daljši članek o slikarju Lojzetu Spacalu, Epoca je najuglednejša tedenska ilustrirana revija v Italiji. Spacal je te dni z lepim moralnim in finančnim uspehom zaključil samostojno razstavo v galeriji Girasole v Vidmu. Istočasno je prejel od uglednega dunajskega umetnostnega muzeja ponudbo, da bi mu prodal nekaj svojih grafik za njegove zbirke. Spacal postaja klasič, a upamo, da zaradi tega ne bo izgubil svojega svežega, mladostnega nasmeha.

• Tone Mihelič je skoro dokončal portreta filmskih igralk Virne Lisi in Silve Kosciene v Rimu. Portret sta v oljni tehniki. V razgovoru nam je izjavil, da mu tokrat ni bilo treba nič olepšavati. Na naša bolj indiskretna vprašanja o igralkah pa je samo skrivnostno izjavil, da »sta zelo prijazni«. Tudi cene ni hotel izdati. Baje je dobil še nekaj drugih naročil iz istega kroga. V kratkem bo priredil razstavo v Benetkah.

• Neki ugledni slovenski mladinski pisatelj je izjavil v razgovoru s časnikarji, da se bolj izplača pisati za majhne bralce, ker so bolj hvaležni. »In manj kritični,« je dodal eden od časnikarjev.

• Somerset Maugham je obhajal te dni svoj 85. rojstni dan in ob tej priložnosti potrdil svoj sklep, da ne bo več pisal, ampak samo še potoval... in užival življenje.

• V Leningradu je umrl ruski pisatelj Visarion Šajanov. Za roman »Zrak in zemlja« je dobil Stalinsko nagrado.

• Slovenski dnevni tisk je objavil popravek, da slovenski pisatelji na svojem nedavnem obnem zboru, na katerem so si izvolili novega predsednika v osebi Mateja Bora in novega tajnika v osebi Toneta Pavčka, niso razpravljali v glavnem o stanovanjskih vprašanjih, kot je bilo najprej javljeno, ampak o stanovskih. Tri črke več ali manj, razlika ni posebno velika.

• Važnejše se nam zdi, da je objavilo lani 23 članov Društva slovenskih književnikov 27 novih del, »kar je nekaj manj kot v prejšnjem letu«. Všteta je tudi proizvodnja mladinskih knjig. V letu 1957 je izšlo okrog 35 novih slovenskih del. Pravijo, da ima en sam pisatelj v mislnici toliko neobjavljenih del... Društvo slovenskih književnikov ima 100 članov.

3x kino dvoran

FENICE: LES TRICHEURS (SLEPARJI)

Režija in scenarij: Marcel Carné.

Prvaki: Pascale Petit, Andrea Parisy, Jacques Charrier.

Zgodba: drama sodobne mladine.

Marcel Carné tako z vsebinskimi kot oblikovnimi prijemi mojstrsko razčlenjuje sodobno mladinsko problematiko. Zal bolj slika izživljanje iztirjene mladine, kot išče poti za njeno odrešenje. Kljub temu je treba priznati, da je ustvaril umetniško delo ter zlasti s scenarijem nadkrilil na primer podobne Cayatove filme.

»Nimamo idealov« — se izpovedujejo Carnéjevi junaki — »ne verjamemo več v nič. Hočemo vso svobodo, zlasti spolno! Naša najvišja želja je imeti avtomobil, drveti z blazno naglico in — celo umreti kot James Dean.«

Kdo je kriv za to iztirjenost? Družba, starši, mladinci sami. Kakšen zgled daje mladini sodobna družba? Pogoste korupcije, politične spletke, vojne morije. In starši? Zal so nekateri premalo poučeni o telesnem in duševnem razvoju mladostnika ali se zanj ne menijo, spet drugi so v svoje otroke po opicje zaljubljeni ter jim dovolijo vse, tudi široko cesto v pogubo. Mladinci sami! Delo je samo beseda, kateri se Carnéjevi junaki najbolj krohotajo. Tu je zasnova njihove krivde, zaradi katere postajajo les tricheurs — sleparji. Varajo družbo, varajo zlasti same sebe! Hočejo biti svobodnjaki, a so zajedavci sorodnikov in družbe. Kažejo se brez čustev, a v resnici hlapčujejo spolnosti, alkoholu, obupu.

Pot k uspehom, sreči in odrešenju vodi skozi očiščevalni ogenj umskega in ročnega dela, ker je zapisano: »V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh.«

Egidij Vršaj

Ana Frank

Neverjetno je ganil ves kulturni svet Dnevnik trinajstletne judovske deklice Ane Frank, ki so ga posneli tudi na filmski trak. Kot je znano, popisuje še skoraj otrok pretrajljivo zgodbo svoje družine, ki se je dve leti morala na pol zazidana skrivati pred nacističnimi nasilneži v Amsterdamu, dokler je niso odkrili in je družina pomrla v taborišču. Kritiki so menili, da je mlada pisateljica, ki je po smrti vseh svojih umrla za jetiko, zapustila samo dnevnik. Zdaj je pa prišla na dan tudi zbirka njenih povestic za otroke. Tri, še neobjavljene, je prinesel slovstveni časopis Osservatorio politico letterario. Novele kažejo, da je Hitlerjevo nasilje zamorilo velik pisateljski talent.

Ponte Sisto

Pod zgornjim naslovom je začel v Rimu izhajati nov časopis, ki ima domačinsko-krajevno obeležje, kar je v literarni Italiji postalo zadnje čase zelo razširjen pojav. Sikstov most prinaša članke o prejšnjem in sedanjem življenju Rima in njegovih značilnostih. Sodelujejo odlični romanisti. Zastopan je tudi Trilussa, značilni poet Rima, kot je bil na primer Saba ali deloma Benco za Trst.

GOSPODARSTVO

RAZVOJ EVROPSKEGA SKUPNEGA TRŽIŠČA (EST)

Kot smo poročali v prvi letošnji številki našega lista, je 1. januarja 1959 dobil veljavo dogovor o Evropskem skupnem tržišču (EST), ki je bil sklenjen med Italijo, Francijo, Zapadno Nemčijo in tremi državami Beneluksa (Belgija, Nizozemska in Luksemburška). Posamezne določbe dogovora bodo dobivale veljavo postopno, toda že 1. januarja so med omenjenimi državami znižali za 10% carine. Te se bodo zniževale tudi naslednja leta, in sicer do 1. 1966, ko se bodo državni dogovorili, kako naj se ukine še ostalih 40% carine. V letih 1969-72 pa bi med temi državami morale zginiti vse carinske omejitve in bi bil ves blagovni promet prost.

Med državami EST in ostalimi državami bi carine morale ostati. Določeno pa je, da se pred koncem letošnjega leta začnejo razgovori o uvedbi enotne carinske tarife za države izven EST, kar bi postalo veljavno v letih 1969-72.

V istem razdobju, to je do 1. 1969-72, bodo dobili veljavo posebni dogovori o kmetijstvu. Tu nameravajo določiti predvsem najnižje cene za posamezne pridelke.

Važne so tudi določbe za delovno silo. Konec leta 1961 bi moral v območju EST iziti zakon o priznanju raznih šolskih diplom in spričeval. Obenem bi moral postati veljaven dogovor o nagrajevanju izrednega dela (nadur in drugo). S 1. januarjem 1964 bi morala biti uveljavljena enaka plača za enako moško in žensko delo. V letih 1969-72 pa bi morali delavci imeti pravico, da se svobodno zaposlijo v katerikoli državi EST.

Mnoge določbe urejajo organizacijo prometa, na primer enotne železniške tarife, prenašanja in uporabe kapitalov, gospodarsko zakonodajo itd.

Preden bo EST organizirano v vseh podrobnostih, bo treba odpraviti mnoge zapreke in težave, toda državni so kljub temu veliki optimisti. Možno je tudi, da se bodo v bodoče Evropskemu skupnemu tržišču priključile še druge evropske države in da bo za določeno število let vsa Evropa organizirana v Zvezo svobodnih držav. K temu sili evropske države tudi tok časa: če se to ne zgodi, bodo evropske države postale kolonialna posest ZDA ali Rusije ali obeh.

VSE SADNO DREVJE MORA BITI POZIMI POSKROPLJENO

V zadnji številki smo pisali o zimskem škropljenju breskev. Pozimi pa je treba škropiti tudi ostala sadna drevesa, saj jih prav tako napada škodljivi mrčes.

Sedaj se na sadnem drevju nahajajo naslednji škodljivci: vsako leto je čedalje več kaparjev, ki se spomladi začnejo razmnoževati. Kaparji imajo na trebušnem delu posebno sesalce, s katerim so pritrjeni na poganjek in iz njega srkajo sok, s čimer drevo šibijo. Enako škodljivo delo opravljajo listne uši in rdeči pajki, ki se sedaj nahajajo na drevesih v obliki jajčec. Med lubom dreves se skriva predvsem mnogo pedicev ali zmrzli karjev. Sedaj prezimuje-

jo v obliki bub, iz katerih bo izlezel metuljček, samica pa bo zaleгла polno jajčec: iz teh se bodo razvile ličinke-gosenice, ki bodo spomladi grizle mlade liste. Na češnjah je kakšno leto toliko zalege, da so drevesa popolnoma gola. Med lubom ali skorjo pa se skrivajo še drugi nepridipravi.

Vse te škodljivce moramo uničiti v zimskem času, če hočemo imeti spomladi zdrava drevesa, ki bodo cvetela in pozneje bogato obrodila.

Najprimernejše sredstvo za splošno razkuženje dreves, to je za uničenje vseh prej navedenih škodljivcev, je škropilo oleofos. V trgovini dobiš sicer še mnogo drugih škropil, a oleofos je res najboljši.

Kako je treba škropiti z oleofosom, smo pisali v zadnji številki. Tamkajšnja navodila veljajo za škropljenje vseh sadnih dreves.

Z oleofosom škropiš v drugi polovici februarja, najpozneje v prvi polovici marca, to je v dobi, ko so drevesa še gola in ko škodljivce najlaže zadenemo s škropilom. Poškropljena pa morajo biti vsa drevesa, ker škodljivci najdejo zatočišče na vseh delih dreves, od korenin do skrajnih vršičkov.

PREOBILICA MLEKA?

Že najmanj 50 let se živinorejci trudijo, da bi se čim bolj dvignila molznost krav, ker je v vseh državah veliko povpraševanje po mleku in mlečnih izdelkih. Danes nismo zadovoljni s kravami, ki dajo letno 2.000 ali manj litrov mleka. Od krave zahtevamo vedno več mleka, tako da ponekod kar izločijo kravo, ki ne da letno 4.000 ali še več litrov mleka. Taki hlevi so sicer redki, a eden takih je v vasi Toresella pri Portogruaru (last grofa Marzotto), od koder pride mnogo mleka tudi v Trst.

Sportni pregled

SMRT SVETOVNEGA PRVAKA

Dvajsetega januarja se je v bližini Londona smrtno ponesrečil svetovni avtomobilski prvak Anglež Mike Hawthorn. Ko je po mokri cesti vozil z blazno hitrostjo, se je zaletel v tovornik in bil na mestu mrtev.

Hawthorn je dosegel prve uspehe leta 1950. Dve leti zatem je v Goodwoodu prehitel celo Fangia.

Lani je priljubljeni prvak osvojil prvo mesto v Le Mansu in Reimsu na Francoskem. Uspehi na dirki Tisoč milj v Italiji, nato v Nurburgringu in na dirkah za Veliko nagrado Belgije, Portugalske, Velike Britanije in Italije so mu lani zagotovili naslov svetovnega prvaka pred Mossom in Brooksom.

Hawthorn je bil resničen športnik; vsi strokovnjaki so ga občudovali in sam Fangio mu je bil naklonjen. Po zadnjih velikih zmagah je Anglež izjavil, da ne mara več tekmovati, ker ne želi umreti na dirkališču.

V razmeroma kratki dobi se je namreč med dirkami smrtno ponesrečilo kar osem priznanih avtomobilskih vozačev: Wharton je izgubil življenje v Novi Zelandiji, De Portago na dirki Tisoč milj, Anglež Scott-Brown v Belgiji, Musso v Franciji, Collins v Nemčiji, Whitehead na dirki po Franciji in Stuart Lewis-Evans v Casablanci.

SPORT PO SVETU

Smučanje — Prejšnji teden so bila številna tekmovanja po vseh alpskih deželah. Odlikovali so se predvsem Avstrijci, ki so zmagali v St. Moritzu:

Skoraj v vseh državah na svetu vodijo posebne rodovnike, v katere vpisujejo le tiste krave, ki dosežejo določeno molžo. V te rodovnike je vpisanih vsako leto več krav, kar pomeni, da se živinoreja na splošno izboljšuje.

Kolikšnega pomena so rodovniki in kako se živinoreja izboljšuje, najbolj prepričljivo priča Zahodna Nemčija: danes znaša srednja molznost vsake tamkajšnje krave 3.170 kg mleka na leto, celotna proizvodnja mleka pa je znašala lansko leto 183 milijonov stotov ali nad 350 kg mleka na vsakega Nemca. V Franciji redijo mnogo več krav kot v Nemčiji in tudi letna proizvodnja mleka je večja: lani je znašala 218 milijonov stotov ali skoraj 500 kg na vsakega Francoza. Zelo visoke proizvodnje mleka so tudi v Angliji, Nizozemski, Belgiji in v skandinavskih državah, kjer znaša proizvodnja na posameznika še več kot v Franciji. Italija zavzema eno zadnjih mest v Evropi in lanska proizvodnja mleka je znašala 86 milijonov stotov ali okoli 165 litrov na vsakega Italijana, manj kot znaša v skandinavskih državah srednja potrošnja mleka v svežem stanju, torej ne v obliki sira ali masla.

V zadnjem času opažamo, da trgovina z mlekom in mlečnimi izdelki v Evropi nekoliko zastaja, ker je na razpolago skoraj preveč mleka. Če bi pa države poskrbele, da bi vsak šolski otrok dobil dnevno za malico kozarec mleka, če bi tudi vojaki, kaznjenci in še mnogi drugi prejeli mlečno kavo, bi mleka gotovo premanjkovalo.

VELIK HLADILNIK ZA SADJE V BOCNU

S stroškom 420 milijonov lir so v Bocnu zgradili hladilnik za sadje, v katerega lahko vskladišči 600 do 700 vagonov sadja (60 do 70.000 stotov). Država je prispevala 215 milijonov, deželni zbor 90 milijonov, ostalo plačajo zasebniki. Posebno sedaj je hladilnik potreben, ker ni mogoče pred aprilom vnovčiti bogate letine jabolk. Tedaj bodo namreč lahko spet izvažali jabolka v Avstrijo in Nemčijo.

Leitner (slalom), Mégèvi: Molterer in Stiegler in v Davosu: Schranz. Američan Werner je zmagal v Lenzerheidu, Švicar Staub (veleslalom) in Nemec Bogner (smuk) pa sta bila uspešna v St. Moritzu.

Namizni tenis — Jugoslovani Vojislav Marković je na tekmah za mednarodno prvenstvo v Kostanci ob Crnem morju osvojil prvo mesto. Ponovno je premagal evropskega prvaka Zoltana Berczika.

Lani je v 28. športnih panogah bilo 150 novih svetovnih in 121 novih evropskih prvakov. Najuspešnejši so bili športniki Sovjetske zveze, daleč za njimi pridejo Nemci, Američani, Italijani in Angleži.

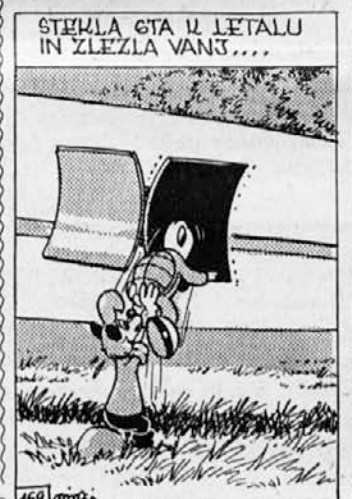
Šport v Trstu

O SRECANJU MED TRSTOM IN SEŽANO

V nedeljo je bilo v Sežani tekmovanje moških in ženskih ekip iz Trsta in Sežane. V namiznem tenisu so domačini nudili gostom močan odpor in so klonili šele po zagrizeni borbi (2:5). Najboljši igralec je bil član PD Skedenj Merlak. Germani je izbojeval dve zmagi, Grbec pa eno. Zelo ostra je bila borba med ženskima odbojarskima ekipama. Tržačanke so nastopile v naslednji postavi: Metlika, Sirca, Pavletič, Mijot, Ravber, Nedorf, Batista in Hmeljak. Izbubile so prvi set, toda v nadaljevanju igre so si pomagale in zmagale s tesnim izidom 3:2. Veliko pričakovanje je bilo tudi za tekmo Trst-Sežana v moški odbojki. Gostje so z veliko lahkoto odpravili nasprotnike v prvih dveh setih, popustili so pa v tretjem in četrtim, toda v petem in odločilnem setu so s točnimi udarci osvojili tretjo točko. Končni izid je 3:2 v korist tržaške ekipe, ki je nastopila v naslednji razvrstitvi: Furlanič, Mijot, Pavlica, Patrizio, Jurkič, Posega, Jurinčič.

15

za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
V
s
r
c
u
A
f
r
i
k
e

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

50

Zelo veliko pa je bilo tudi takih, ki so imeli svoj užitek v tem, da so se čim bolj našemili. K italijanski vojaški uniformi ali k uniformi kake druge vojske, ki so jo hitlerjevske armade premagale in — slekle, so nosili zebasto čepico taboriščne uniforme ali po možnosti kako s ščitom. Med najbolj fantastično oblečenimi so bili duhovniki, ki jih je bilo v delovni komandi »plantaza« zelo veliko, posebno poljskih. Sploh so prevladovali v komandi »plantaza«, ki je bila na glasu kot najboljše in najbolj »komodna«, Poljaki in Slovenci. Od drugih delovnih komand se je ločila tudi po tem, da v njej skoro ni bilo drugih internirancev kot takih z rdečim trikotnikom pod številko, kar je pomenilo političnega jetnika. V taborišču je bilo namreč tudi precej jetnikov s črnimi, vijoličastimi in rožnatimi trikotniki. Črni so pomenili kriminalce in saboterje, vijoličasti »sinove Jehove« in religiozne skupine, ki so se branile vojaške službe ali pa se upirale hitlerjanskemu nasilju in nečlovečnosti iz verskih razlogov, medtem ko so se izkazovali z lepimi rožnatimi trikotniki takli, ki so dajali moškemu spolu prednost pred čari ženskega spola. Kadar sta dež ali

pa pranje sprala prvotno rdečo barvo »političnim« trikotnikom, je postal marsikateri rožnat, kar je vedno nudilo snov za bolj ali manj zabeljene šale.

Že po tem, da v tej delovni komandi ni bilo »drugačebarnih«, se je dalo sklepati, da je v njej »boljši sloj« internirancev.

Po kakšnem polurnem čakanju, med katerim se je taboriščni trg že skoraj izpraznil, ker so druge delovne komande druga za drugo po vojaško odkorakale skozi glavni vhod, kjer so morale pri vratih z vojaškim korakom in z Mütze ab! na rjoveče povelje svojih kapotov pozdraviti stražo, se je pripeljal končno na kolesu tudi naš »plantazni kapo«. Bil je še mlad, lep, po obnašanju ljubezniv človek, doma iz Avstrije. Nosil je dolge lase, kar je bil poseben privilegij, in čedno civilno obleko s kar najmanjšima črkama K. L. Peljal se je s kolesom ob dolgi vrsti, sprejel poročilo kapotov posameznih oddelkov, koliko nas je, nakar je dal znak za odhod. Stranska vrata so se odprla in naš dolgi sprevid se je počasi izvil skozi izhod na prosto. Pred izhodom je stala večja skupina SS-ovcev z leno preko ramen obešenimi brzostrelkami in puškami. Nekateri so nas gledali izzivajoče in siknili kako zasramovalno opazko, drugi pa so se delali brezbržni in so molčali. Pridruževali so se drug za drugim koloni in jo spremljali na obeh straneh. Njihove elegantne oprave in rejeni, rožnati obrazi

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. februarja, nedelja: Ignac
2. februarja, ponedeljek: Svečnica, Marija
3. februarja, torek: Blaž
4. februarja, sredo: Andrej
5. februarja, četrtek: Agata
6. februarja, petek: Dora
7. februarja, sobota: Ksenija

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 29. januarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	620—623 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	72—75 lir
100 francoskih frankov	120—124 lir
funt šterling	1.725—1.750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	144—146 lir
napoleon	4550—4750 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 1. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 15.45 Poje zbor učiteljskega iz Maribora; 17.00 »Grde ženske«, drama v treh dejanjih (Achille Saita-M. Javornik). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Garcia Lorca«. Urejuje Lojze Rebula; 21.20 Dalmatinske pesmi.

Ponedeljek, 2. februarja, ob: 18.00 Penko: Iz življenja tujih ptic: »Marabù«; 18.10 Koncert violinista Baldassara Simeona, pri klavirju Piero Rattalino — E. Visnovic: Sonata v Es-duru za violino in klavir; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Ureja Krasulja Suhadolčeva; 20.30 Vincenzo Bellini: »Mesečnica«, opera v dveh dejanjih. Približno ob 21.55 »Opera, avtor in njegova doba«.

Torek, 3. februarja, ob: 18.00 Z začarane police: Marija Polak: »Mojca pri kralju Ledeniku«; 18.10 Ravel: Trio v a-molu; 18.35 Vokalni sekstet »Ubal Vrabec«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Operetna glasba; 21.00 Obletnica tedna: M. Pavlin:

»Stoletnica rojstva Huga Junkersa«; 21.50 Umetnost in življenje: »Iz zgodovine portreta: Pri starih Rimljanih«; 22.05 Simfonični koncert Tržaške filharmonije — Malipiero: Sesta simfonija; Brahms: Koncert v D-duru, op. 67 za violino in orkester.

Sreda, 4. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza: Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev: (2) »Selekcija v znanstveni organizaciji dela«; 18.10 Haydn: Koncert v D-duru za violončelo in orkester; 18.40 Samospevi slovenskih skladateljev; 19.00 Zdravstvena oddaja. Ureja dr. M. Starc; 21.00 »Knez Homburški«, drama v petih dejanjih (Heinrich von Kleist-Franc Jeza). Igrajo člani RO.

Četrtek, 5. februarja, ob: 18.00 Z začarane police: Zora Kafol: »Kralj berač«; 18.10 Schubert: Godalni kvartet v a-molu, op. 29; 19.00 Šola in vzgoja: prof. Ivan Theuerschuh: »Neresni vzgojitelji«; 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 Charles Chilton: »Potovanje na Meseč«, 12. slika. Igrajo člani RO; 22.00 Iz sodobne književnosti: »Motiv prikazni v svetovni književnosti«. Napisal Franc Jeza.

Petek, 6. februarja, ob: 12.55 Renè Touzet in njegov orkester; 18.00 Radijska univerza: Ivan Artač: »Življenje starih Egipčanov: »Vojaštvo«; 19.00 Širimo obzorje: Drago Štoka: »Gradovi na Tržaškem — Devinski grad«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.15 Koncert basista Ettore Gerija, pri klavirju Pieretta Tamanini; 23.00 Chopinovi valčki.

Sobota, 7. februarja, ob: 15.00 Liszt: Sonata v h-molu; 16.00 Novelist tedna: Johan Hammond Rosbach: »Gazelje noge«. Urejuje M. Jevnikar; 16.20 Debussy: »Les jeux«, simfonična pesnitev; 18.00 Oddaja za najmlajše: Radislav Rudan-Saša Martelanc: »Bilo je nekoč: (2) Mačeha Sršana«. Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami. Urejuje Marjana Prepeluhova; 21.00 »Občinsko dete«, enodejanka (Branislav Nušić, prevedel J. Zupan). Igrajo člani RO; 22.35 Igra orkester Bojan Adamič.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 515: Naš oče je imel več otrok, toda na domu je ostala le ena moja sestra, ki je poročena. To je oče v oporoki določil za glavnega dediča, ostalim otrokom pa zapustil delež v nepremičnini. Delež je zapustil tudi zetu na domu, ki ga v oporoki imenuje »posinovljenca«. Rad bi vedel, ali je oporoka pravno veljavna.

Odgovor: Zapustnik, ki ima več otrok, lahko v oporoki (testamentu) razpolaga z eno tretjino premoženja. Ostali dve tretjini sta na razpolago za nujne deleže. Če je oče v oporoki imenoval zeta »posinovljenca«, nima to nobene pravne veljave in nobenih posledic. Zet sicer lahko dobi delež, toda le iz tiste tretjine premoženja, s katero oče v oporoki razpolaga. Vaša sestra, ki je na domu, bi torej lahko dobila skupno z možem, Vašim svakom, eno tretjino vsega premoženja in en nujni delež, Vi in ostali bratje ter sestre pa vsak po en nujni delež.

Vprašanje št. 516: Vino v sodu je postalo rdeče. Pred pretakanjem je bilo prav dobro. Kaj naj naredim?

Odgovor: Vinu najprej dodajte po 12 gramov kalijevega metabisulfit ali 2 kocki enososine na hl, da se njegova barva ustali. Vino bo postalo tudi nekoliko bolj blede. Če bi pa ostalo še vedno preveč rdeče, mu morate odvzeti barvo z razbarvilom (decolorante). Na 1 hl vina premešamo od 50 do 200 gr razbarvila. Najbolje je, če poskusimo najprej razbarvati manjšo količino vina, da vidimo kako sredstvo učinkuje.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU
V soboto, 31. jan., ob 18.30 v Avditoriju v Trstu
krstna predstava

PEPELKA

mladinska igra v štirih dejanjih s petjem
Napisala MARIJA HOLKOVA

S SODELOVANJEM GLASBENE MATICE V TRSTU
V nedeljo, 1. febr., ob 16. uri v Avditoriju v Trstu
Franz von Suppé

BOCCACCIO

V nedeljo, 1. febr., ob 21. uri v Avditoriju v Trstu
GIGI

komedija v dveh dejanjih
po noveli pisateljice Collette, dramati. Anita Loos
V torek, 3. febr., ob 18.30 v kino dvorani v Skednju,
v petek, 6. febr., ob 18.30 v Prosvetnem domu
na Opčinah

PEPELKA

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

so bili v nenavadno očitnem nasprotju z našimi oblekami in obrazi. Bili so res kakor druga, »višja« rasa. Skoro vsi so bili še prav mladi, stari okrog 20 do 22 let in tudi manj. A prav najmlajši so se najbolj repenčili in bili najbolj surovi z nami. Toda mi smo jih ignorirali in se delali, kakor da jih sploh ne vidimo.

Ko se je naša dolga vrsta v peterostopih izvijala skozi vrata, pri katerih je stal SS-ovec in nas štel, in zavijala po ozki asfaltirani cesti ob zelenopobarvanem taboriščem zidu z električno žico na vrhu in s stražnimi stolpi na vsakih sto metrov proti veliki čedni pristavi z velikansko, prijazno strmo streho in živo pobarvanimi zidovi sredi zelenega polja, nas je navdal varljiv občutek širine in prostosti. Na drugi strani steze se je namreč širila »plantaza« — veliko kot miza ravno polje, ki je bilo kar najskrbneje obdelano. Ime »plantaza« so mu dali zaradi tega, ker so delali na njem poskuse z najrazličnejšimi rastlinami in gnojili. Gojili so predvsem mnogo rastlinja, ki je bilo namenjeno za nadomestke začimb, ki jih Nemčija med vojno ni mogla uvažati. Kakšni so bili uspehi, sami nismo mogli presoditi, ker v našo hrano ni nikoli zašla nobena prava in ne »nadomestna« začimba; toda verjetno uspehi niso bili samo slabi. Že prvi dan, ko maj smo zavili skozi vrata, me je tovariš, ki je stopal ob meni, opozoril na nizke grmaste rastline, ki so rastle tik ob stezi in ki naj bi rodile nadomestilo za poper. Kot sem pozneje ugotovil, je nadomestek še precej dobro spominjal na pravi poper, vsaj v surovem stanju, in jasno nam je bilo, da zaradi pomanjkanja začimb Nemci vojne ne bodo izgubili. S tem je lahko miril svojo vest, komur se je kaj oglašala, da delamo, čeprav prisilno za nemški »vojni stroj«. Bilo je očitno, da naš »poper« ne bo hitreje poglaval nemških »koles, ki se vrte za zmago«, in da ga tudi ne bo na nemških mizah, za katerimi bi obhajali zmago. Tako smo lahko šli res z mirno vestjo delat na to hitlerjansko »plantazo«, ki je s svojim imenom spominjala na kolonialno romantiko, o kateri je tiste dni morda marsikak hltlerjanec sanjaril.

Pozabil sem omeniti da so bili med našimi SS-ovskimi stražniki številni pripadniki bosanske SS-divizije »Handžar«; ko sem jih prvič zaslišal govoriti pri taboriščnih vratih med seboj srbohrvaško, sem se nemalo začudil. Pozneje smo se na to navadili in se nismo niti zmenili, ko je odmevala preko taborišča njihova »Crven fesič, oj, mammo« in druge take, ki so jih prepevali med marširanjem pri vežbanju in ki so nam bile od prej dobro znane. Po uniformi se pripadniki divizije Handžar niso nič ločili od pripadnikov drugih SS-ovskih divizij in tudi po obnašanju ne. Ne do nas Slovencev in niti ne do tistih redkih Hrvatov in Srbov, ki so bili med nami, niso bili nič prijaznejši od drugih, pač pa smo se jih še bolj bali, ker so nas lahko razumeli. Vpričo nemških SS-ovcev smo včasih pozabavljali, pa nas niso mogli razumeti, vpričo »handžarjev« pa smo morali biti tihi, pa še tako so nam grozili, če so slišali, da govorimo slovensko. Seveda moram priznati, da se niso obnašali vsi enako in da tudi niso bili vsi enako surovi, a v splošnem so bili na slabem glasu kot okrutni tudi takrat, kadar ni bilo treba. Bili so večinoma mladi fantje, a nekaj je bilo tudi starejših. Ni mi znano, zakaj so jih držali v Dachau. Toda oddelki SS-ovcev, ki so bili določeni za stražo taborišča, so se pogosto menjavali. Dachau namreč ni bil le veliko koncentracijsko taborišče, ampak veliko SS-ovsko vežbališče. Le zid in kanal sta delila obe taborišči in SS-ovsko je bilo po površini celo veliko večje od našega. Z višine se je moralo zdeti kot velik park. Za vojašnice so služile prijazne zelene barake, skrite med smrečjem. Vse skupaj je delalo prav idiličen in miroljuben videz, z mnogimi rožnatimi gredami, zelenimi trtami, ki so jih morali interniranci skrbno škropiti, in s stezicami, ki so se vse križem prepletale in bile speljane kot nalašč za zaljubljene pare. Čelo vrtnih klopč ni manjkalo, kot smo pozneje ugotovili. Še krematorij s svojim večno kadečim se dimnikom in moriščem je spominjal bolj na miroljubno pekarno kot na poslednji zemeljski cilj tolikih nesrečnih ljudi z vseh strani Evrope.

(Dalje)